

Nyíregyházi huszárok az I. világháborúban Állásharcok 1915–1916-ban

Bene János

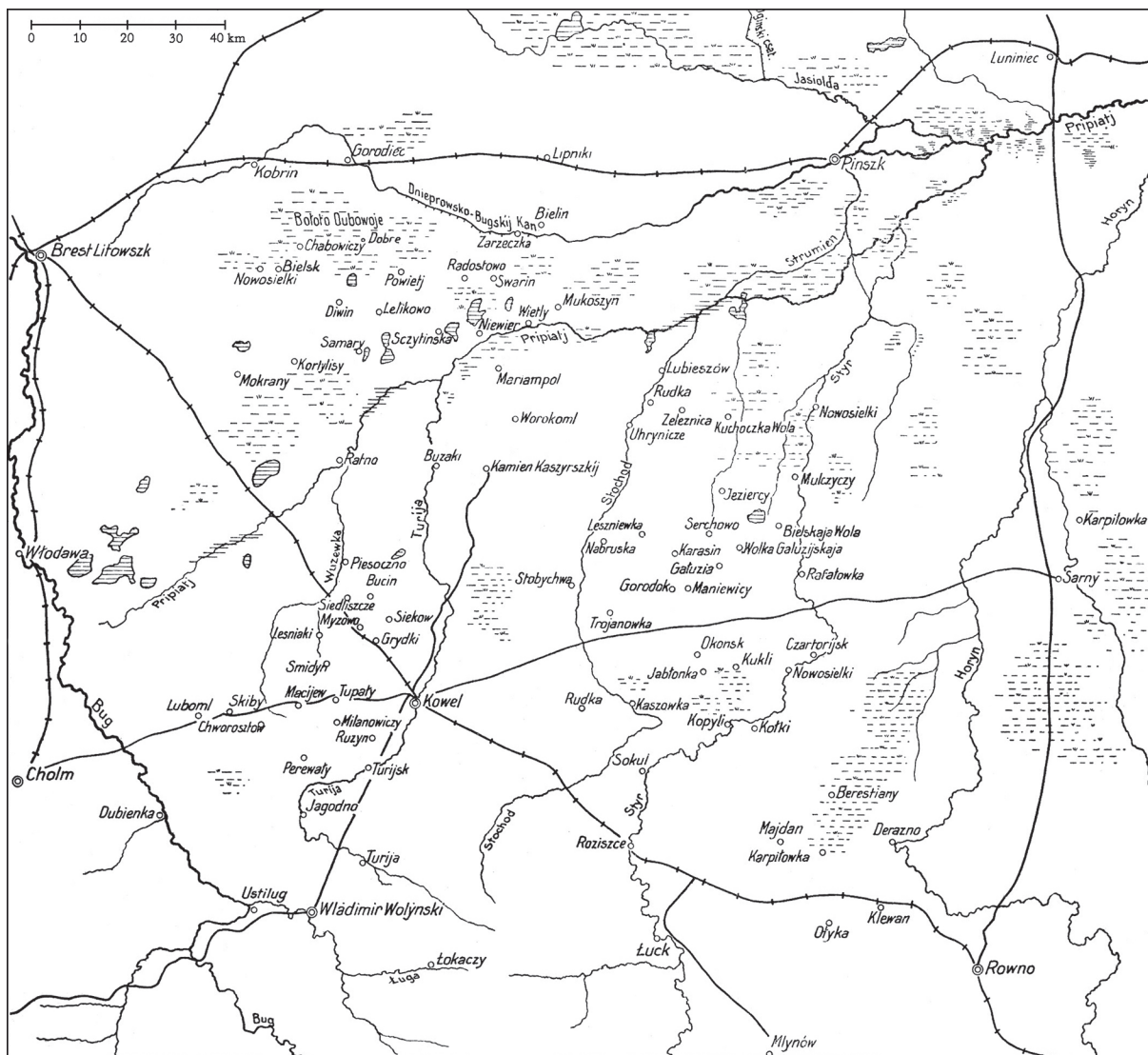
Az osztrák-magyar és német csapatoknak az orosz hadsereg állásait áttörő gorlicei nagy támadása után (1915. május 2.) a frontvonalak egyre keletebbre húzódtak. A támadás üteme azonban 1915 őszére lelassult, majd kifulladásig, s mind a két fél védelemre rendezkedett be, így gyűjtve erőt a további hadműveletekhez. E harcok során a magyar királyi 11. honvéd lovashadosztály¹ – benne a kassai 5. honvédhuszár ezred – a Pripjaty-mocsarak területére jutott.

A Pripjaty-mocsarak hatalmas, mintegy 100.000 négyzetkilométeres erdős-mocsaras területe mindenféle harccselekményre alkalmatlan volt. A mocsár fő folyójáról, a Pripjatyról elnevezett vidék Polesie és Rokitnoi mocsarak néven is ismeretes. Ezt az óriási, tányér alakú területet 90%-ban erdő, mocsaras nádas és nyílt tó borította. Csak egy kicsiny területén lehetett valamiféle mezőgazdasági művelést folytatni, ott a lakosság burgonyát, zabot és kölest vetett, legeltetett és szénát kaszált. Ilyen viszonyok közepette a Polesie igen gyéren népesült be. Néhány város, falu és az egymástól messze elszórt majorságok, vadászházak jelentették a civilizációt. Kő és a tégláégetéshez szükséges agyag híján a házakat fából építették. Számtalan, átlag 5 km² nagyságú, nyílt és náddal benőtt tó tarkította e területet, de voltak nagy, a mi Balatonunknál is nagyobb mocsaras tavai, melyeket csak a fagy beállta után lehetett bejárni. A mocsár főfolyója a Pripjaty, melynek sekély medre általában 50-250 méter széles. Bal oldali mellékfolyója a Jasiolda (Jaszelda)², jobb oldali a Turija, a Stochod (Stohid) és a Goryn (Goriny), melyek általában 10-50 méter szélesek és 1-2 méter mélyek. Gyér vasúthálózatához a Breszt-Litovszk – Pinszk – Luniniec (Lunyinyec), a Breszt-Litovszk – Kowel (Kovel) – Rowno (Rovno), a Breszt-Litovszk – Cholm (Holm) kétvágányú és a Cholm (Holm) – Kowel (Kovel) – Sarny (Szarnyi) egyvágányú vasútvonal tartozott. A mocsárvidék belsejében műút egyáltalán nem volt. A kevés, 25-50 méter széles kocsút nyáron poros volt, esőben meg úgy felázott, hogy elsüllyedt benne a szekér, a ló, télen pedig csak a nagy hóból kilátszó telefonpóznák jelezték, hogy merre lehet menni. A mocsaras erdőkön keresztül dorongutakat (egymás mellé fektetett gerendák) építettek, azokat azonban az időjárás meg a visszavonuló alakulatok hamar tönkretették.

Bár a mocsárvidéket az osztrák-magyar hadvezetőség hadműveletekre alkalmatlan területnek nyilvánította, mégsem hagyhatta felderítetlenül és megszállatlanul, hiszen attól északra is és délre is ott álltak a Központi Hatalmak hadseregei, és féltő volt, hogy a fedezetlenül hagyott mocsárvidéken az orosz hadsereg átkelve észak és dél felé is bekerítő hadmozdulatokat tehet. Így került a

¹ A magyar királyi 11. honvéd lovashadosztály állományába a debreceni 2., a szegedi 3. (22. lovasdandár), a kassai 5. és a marosvásárhelyi 9. honvédhuszár ezred (24. lovasdandár), illetve a 3. és 4. lovas-géppuskás osztag tartozott. A lovashadosztály ütközetlétszáma 3800 lovaszt számlált a szabályzat szerint.

² A földrajzi neveknél a korabeli megnevezéseket, illetve írásmódot használjuk, majd utána zárójelben megjelöljük a ma használatos is, amennyiben a kettő eltér egymástól.

1. kép

A Pripjaty-mocsarak területe, ahol a Máriássy László főhadnagy által leírtak zajlottak (REÉ 1936. 266. alapján)

Fig 1

Territory of the Pripjat Marshes, the scene of events described by Lieutenant László Máriássy (after REÉ 1936. 266)

mocsarakba 7 lovas- és 6 osztrák-magyar és német gyaloghadosztály, melyeknek katonái nagy nehézségek között, mégis eredményesen harcoltak a túlerejű, jobban felszerelt és a terepet is jobban ismerő oroszok ellen (REÉ 1936. 266–267.).

A 11. honvéd lovashadosztály ezredei a mocsarakban a Galuziától keletre fekvő magaslatokon rendezték be állásaikat (1. kép). Itt töltötték 1915–1916 telét, s az itt kiépített állásokban fogadták 1916. június elején az orosz ellentámadást, az úgynevezett Bruszilov-offenzívát.

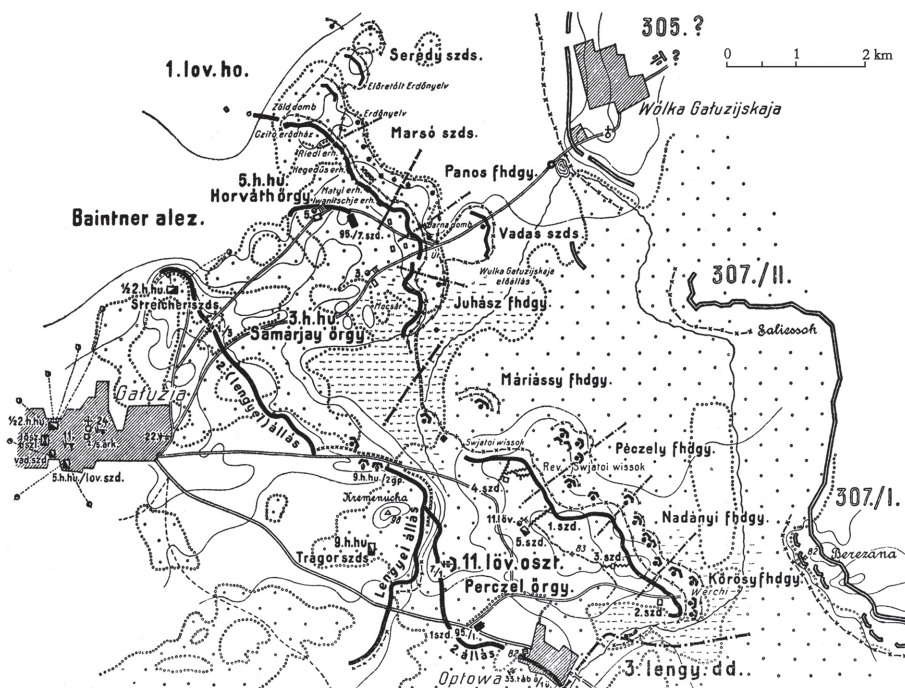
A hadosztály alárendeltségében lévő 5. honvédhuszár ezred parancsnoksága a Galuziától délnyugatra fekvő Gorodokra települt, alosztályai pedig Galuziától keletre foglalták el védőállásaikat.

2. kép

A 11. honvéd lovashadosztály állásai 1915. december 7-én (REÉ 1936. 279. alapján)

Fig. 2

Positions of the 11th Honved Cavalry Regiment on December 7th 1915 (after REÉ 1936. 279)

Az állóháború időszakát általánosságban jól jellemzi az 5. honvédhuszár ezred ezredtörténete az alábbiak szerint: 1915 „október végén az ezred eddig páratlanul mozgalmas történetének nyugodtabb szakasza kezdődött. Az arcvonal – hogy jellegzetes világháborús kifejezéssel éljünk – ’megmerevedett’, a harci tevékenység erősen csökkent, ember és ló több kényelemhez jutott. November első napjai az állás alapos kiépítésével, fedezékek, menedékhelyek lakályossá, fűthetővé tételével teltek el. Harci tevékenység alig adódott; inkább csak a két fél tüzésége lőtt, rendszerint délelőtt. Beköszöntött az eső, hideg idő s az emberek legszívesebben a meleg fedezékben húzódtak meg. Erdő volt bőven, senki sem takarékoskodott a fával. Az utászok cölöp-házakat, férőhelyeket és srappnelernyőket³ építettek. Egész lakótelepek születtek a mocsarak között, ahol nem sokkal előbb még azt hitte volna az ember, hogy csak békák, siklók, csiborok és más vízi állatok tudnak meglenni. Az ember talán nem is azzal tette magát naggyá a háborúban, hogy elképesztő hősiességgel harcolt, hanem azzal, hogy zokszó nélkül tudott tűrni és szenvedni.” (A VOLT 1935. 183–184.)

Ide, a Pripjaty-mocsarakba vonult be ezredéhez a betegségéből felgyógyult Máriássy László⁴ főhadnagy 1915. november 16-án. Gorodokon jelentkezett az ezredparancsnokságon, majd átvette védőállásának parancsnokságát, amelyet naplójában Zöldhátnak, az ezred története pedig Zölddombnak nevezett (2. kép).

Ettől az időponttól kezdve közljük Háborús naplójának ide vonatkozó részleteit egészen a Bruszilov-offenzíva megindulásáig, amikor is Máriássy László egész ezredével együtt orosz hadifogságba esett (MÁRIÁSSY II. rész, 1–49.).

³ A srappnel ólomból, később vasból öntött golyókkal töltött, a levegőben időzített gyújtóval robbanó gránát. A gránáttestből kilövellő golyók nagy területet pásztáztak, s a 2-3 cm vastag fenyődeszka is átütötték. Hatásos tüzéségi lőszer volt a nyíltan álló, a rohamozó vagy éppen lövészárkokban álló ellenséggel szemben. A srappnel lövedékei ellen készítették a lövészárkok és a fedezékek fölé a védőtetőket, a srappnelernyőket.

⁴ Márkus és batizfalvi Máriássy László életrajzát lásd BENE 2014. 283.

„XI. 20.

Kint vagyok a rajvonalba. Állásom a Zöldhát támpont valóságos kis erőd. A legénység az állás srapelmentes, fűthető fedezékeiben lakik. A tiszti fedezékben ágy, asztal, szék, mosdó és üvegablak is van. Belül fa, kívül föld. Az állás előtt 2 sor drót, amit holnap kezdünk megerősíteni. Az állások erősek, de a fegyverlétszám kevés. A 11. lovashadosztály majdnem 9 kilométeres vonalán csak 1300 karabély⁵ van. Ma ugyan 200 polyák⁶ baka jött hátra tartaléknak, de abban nem sok a köszönet. Igaz, hogy az előterep nagyon mocsaras, de azért mégis túlságosan szaggatottnak találom a védővonalat, különösen a Zöldhát és Erdőnyelv között, ahol 200 lépés széles sűrű erdő van köztük. Így történhetett meg a tegnapi este, amikor 2 muszka átjött a vonalon és hangos jó estéttel köszöntött be az egyik fedezékbe.

XI. 21.

Mi, a 11. meg az 1. és 9. lovas hadosztályok,⁷ a lengyel légióval⁸ együtt báró Hauer Lipót⁹ lovas hadtestjét képezzük. Innen északra német lovasság, délre pedig a Conta¹⁰ hadtest van. Délben egy kis ágyútűz is kaptunk.

XI. 22.

Apuskától kártyát¹¹ kaptam.

Éjjel egy kis lövöldözés volt a tábori őrsnél. Az ezred lovait pedig, szénahiány miatt még 35 kilométerrel hátrább vitték Nabruskára.

Szívesen vagyok itt kint. Milyen különbség is tavalyi kikapart lyukaink és a mostani prima fedezékek között, ahol az ember mosakodhat, borotválkozhat akár csak otthon. Nagy változás biz ez. Csak a kis óriások uralma nem változott Baintner¹² alatt sem. Nagyon furcsa dolgokat beszélnek erről.

XI. 23.

Ma a lövészosztály¹³ optavai állásait bombázza a muszka.

⁵ A karabély, a kard mellett a huszár egyéni fegyvere. Az I. világháborúban az 1895 M Mannlicher ismétlőfegyver volt leginkább rendszerben, mely egy tárból egyszerre 5 töltény kilövésére volt alkalmas. Hossza rövidebb a puskánál. A huszár hátára szíjazva viselte.

⁶ 1915-ben az osztrák-magyar hadsereg veszteségeinek pótlására lengyel területeken a lengyel lakosok között toborzott katonákat.

⁷ A császári és királyi 1. és 9. lovashadosztály. A nyíregyházi császári és királyi 14. huszárezred az 1. lovashadosztályba tartozott, és így ez az ezred is a Pripjaty-mocsarakban harcolt 1915–1916-ban.

⁸ A Lengyel légió a Központi Hatalmak oldalán az oroszok ellen harcoló, 1914 augusztusában szervezett alakulat volt Jozef Piłsudski ezredes, a későbbi marsall, a független Lengyelország államfője parancsnoksága alatt. 1915-ben ez az erő három dandárt tett ki, mely egy hadtestté egyesült.

⁹ Hauer Lipót, báró (Buda, 1854. – Budapest, 1933.) osztrák-magyar vezérezredes, 1914 októberétől a róla elnevezett lovas-hadtest parancsnoka altábornagyi, majd lovassági tábornoki rangban. Hadtestét a császári és királyi 1. és 9. lovashadosztályból szervezték meg.

¹⁰ Helyesen Conta. Conta, Richard von (Tuchel, 1856. – Frankfurt am Oder, 1941.) német gyalogsági tábornok, hadtestparancsnok.

¹¹ Kártya – itt levelezőlap.

¹² Baintner Ernő, balassagyarmati (Balassagyarmat, 1872. – Budapest, 1954.) nyugalmazott tábornok. 1915. június 5. és 1916. február között, majd 1916. július 10-től a világháború végéig a kassai 5. honvédhuszár ezred parancsnoka. 1915. augusztus 1-jén alezredessé, 1918. február 1-jén ezredessé léptették elő. A „kis óriások” uralmán az ezred tisztjei és az ezredtörzsben szolgálók közötti belső személyeskedéseket, beharcokat érti a naplóíró.

¹³ A huszárezredek ló nélkül maradt huszáraiból szerveztek minden ezredben, illetve a lovashadosztályoknál egy-egy háromszázados lövészosztályt.

XI. 25.

Szép fehér hóval van beborítva minden. Kínoz is a reumám, mint még soha. Sokat beszéltek ma az ezredtörzsről, úgyhogy már azon gondolkozom, hogy áthelyeztetem magamat a lövésosztályhoz, mert az intrikát és hízelgést az én gyomrom be nem veszi.

XI. 26.

Megvolt a felváltás. Szegény lovacskaím oda vissza 70 kilométert tettek meg a térdig érő sárban. Azt hittem majd holnap kipihenik magukat, de dicső ezredtörzsünk jóvoltából ez is másképpen lett. Mikor beérkeztem, azzal fogadott Apor Jóska,¹⁴ hogy csináljak valamit, mert áthelyeztek a lövésosztályhoz. Ugyanis Baintner két bakahadnagy¹⁵ fiát azzal csempészte fel a hadosztályhoz, hogy a lövésosztályhoz fognak menni, most meg az ezrednél tartja őket és régi huszártiszteknek kell helyettük a lövésosztályhoz menni. Gyalázatos panama. Este 10-kor megkaptam az írásbeli parancsot is. Úgy látszik a kis óriások el akarnak nyomni, de tudom nem fog nekik sikerülni. Eszembe sincsen, hogy beteget jelentsek – mint ahogy Jóska tanácsolja –, megyek én a lövésosztályhoz. Meg vagyok róla győződve, hogy ha csak fele annyit csinállok mint tavaly az ezrednél, meg lesz érte az elismerés. A lövésosztály parancsnokáról, Perczel Armandról¹⁶ azt mondják, hogy ideges, túl szigorú. Én ugyan nem félek a szigorú eljárároktól, azokkal én jól kijövök, én a befolyásolható, részrehajló vénasszonyokat és panamistákat utálok.

XI. 27.

Anélkül, hogy a díszes ezredtörzsnél lejelentkeztem volna, hajnalban lóra ültem és 14 kilométeres lovaglás után bevonultam a lövésosztályhoz, ahol Perczel a 4. század parancsnokságával bízott meg. Alantos tisztjeim Terényi, Bernáth Laci, Dosztál, Zoltán Mikszai és Legeza Laci.¹⁷

Végre megint önálló parancsok vagyok. Ha nehezebb is a munka, megvan az a jóleső tudatom, hogy erő van a kezemben. Több mint 200 puskám van, majdnem annyi, mint az egész ezrednek a rajvonalban. Állásom hossza 1600 lépés, ami még nincsen egészen kiépítve, azért nagyban folyik a munka. Első veszteségem is megvan új századomnál, mert egy szegény szakaszvezetőmet járőrben agyonlőtt a muszka.

XI. 28.

Ha az állások elkészültek új tiszti dekungokat¹⁸ fogok építeni, mert a kolibám¹⁹ olyan alacsony, hogy csak ülni vagy feküdni lehet benne.

Perczel állandóan talpon van, mindenütt ott van a munkánál. Erdőt irtunk, állást építünk, drótot húzunk, hogy erdőben levő állásaim hamarosan elkészüljenek. Segítségül 60 7. ezredbeli közös huszárt és 50 polyák bakát kaptam a munkához.

Lovacskaím az ide 6 kilométerre lévő Galuzián vannak. Jól érzem magamat, örülök, hogy elkerültem az ezredtől. Hiszen nem az bántott engem, hogy ide kerültem, hanem a komisz eljárás, hogy a bakatojások helyett küldtek ide, mint még 8 más tisztet az 5. honvéd huszárezredtől.

¹⁴ Apor Ferenc József főhadnagy az 5. honvédhuszár ezredben, 1915 őszén az 5/2. lovasszázad, majd egy huszár gyalogszázad parancsnoka.

¹⁵ Gyalogos hadnagy. Valószínűleg téved a naplóíró, mert Baintner László és Baintner István hadnagyok huszártisztek voltak, s mint ilyenek szerepelnek az ezredtörténetben is.

¹⁶ Perczel Armand, bonyhádi (Ógyalla, 1873. – Balatonfőkajár, 1956.) nyugalmazott tábornok. 1912 és 1916 között a magyar királyi marosvásárhelyi 9. honvédhuszár ezred század- és osztályparancsnoka. 1914 novemberétől 1916 nyaráig a 11. lovas-hadosztály parancsnokságán különböző beosztásokban szolgált.

¹⁷ Terényi László főhadnagy, Bernáth László hadnagy, Dosztál József hadnagy (fogságba esett 1916. július 6-án), Zoltán Miklós hadnagy (fogságba esett 1916. július 6-án), Legeza László hadnagy huszártisztek az 5. honvédhuszár ezredben.

¹⁸ Deckung – fedezék.

¹⁹ Koliba – faház.

Este jobb szélső tábori őrömnél²⁰ erős lövöldözés kezdődött. Amint ennek okát megtudni a telefonhoz siettem, hallom amint Perczelnek Fisser Zsüszti²¹ jelenti: Erős ellenséges túlerő közeledik, tartalékot kérek. Később kisült, hogy csak egy muszka járőr stráfolt²² el előttünk.

XI. 29.

Református istentisztelet volt. Nagyon megható kép volt, amint a fehér havon, Isten szabad ege alatt, munkától lecsigázott embereink rázendítették, hogy: „Tebenned bízunk eleitől fogva...”²³ Csupa fáradt öreg arc, akikről leri a nélkülözés, túlfeszített munka. Alig látni fiatal arcot közöttük. De amikor a végén a Himnuszba kezdtünk, csodálatosan kigyúltak a szemek, az összeszereskedt öregek kiegyenesedtek, megfiatalodtak.

Visszajövet Perczel kifogásolta, hogy miért megyünk istentiszteletre, mikor még olyan sok a munka. Mindegyik alantosomnál talált kifogásolni valót: Terényi nagyra mérte ki a tisztii dekungot, Bernáth fúr, farag, mint a gyerek, Zoltán apatikus stb. Nem veszem tragikusan hiszen mindenkinek vannak ideges napjai, Ő pedig annyit lótt-fut, mindenütt ott van, az egész lövészosztály munkáját dirigálja, hogy nem csoda, ha néha ideges.

XI. 30.

Reggel 7-től este 7-ig állandóan a munkánál voltam, minek szép előhaladásáért megkaptam Perczeltől az első dicséretet. Munka közben majd legázolt egy megriasztott, szép szarvastehén, amint merész ugrással röpiült át a 6 méter széles drótsövénnyen.

Éjjel az északra lévő németeken rajtaütött a muszka és egy dandártörzset lemészárolt. Itt meg próbariadó volt, aminek eredményével nem vagyok megelégedve, mert csak 15 lépésenként jut egy ember a vonalba. A szélső bal mocsár állásomba pedig 470 lépésre, csak 18 emberem jutott, míg az osztálytartalékkal ki nem egészítették.

Estefelé egy kis lövöldözés is volt és egy emberem könnyen megsebesült. Egy muszka különítmény támadt az 1. és 2. számú tábori őrösmre, de 10 perc alatt már vissza is vettük.

XII. 1.

Ma a Riedl²⁴ csoport és bal szárnyam közötti 2½ kilométeres lyukat kezdtük drótozni. Ez bizony nagyon szükséges, mert amióta a mocsár befagyott, mindenki átsétálhat rajta. Perczel most állandóan dicsér, nagyon meg van elégedve századom munkájával.

XII. 2.

A muszka nagyon szemtelen kezd lenni. Éjjel a 12. számú őr mögé lopózkodott és szuronyszúrással ölte meg a drót mögött álló őr. Most a tábori őr állásokat erősítjük. Az 1. számútól ellenséget is láttam. Egy járőröm behatolt a muszka tábori őr mögé és azt megugrasztotta. Három géppuskához Zoltán Mikszi helyett Hoffmann főhadnagyot²⁵ kaptam meg, Legezát pedig az 1. századhoz helyezték át. Otthonról ma csomagot kaptam.

²⁰ A tábori őr a biztosítás legelől lévő része, tagjai a figyelést és a lelezést végzik. A tábori őr ereje a feladat fontosságától, a harcelyzettől és az ellenség közelségétől függően raj erőtől osztály (zászlóalj) erőig terjedhet.

²¹ Fischer Gusztáv százados az 5. honvédhuszár ezredben. Fogságba esett 1916. július 6-án.

²² Stráfolt – végigpásztáz, módszeresen átkutat.

²³ A református énekeskönyv 90. zsoltára.

²⁴ Riedl Miklós (? , 1871. – ?, ?) nyugállományú altábornagy. 1913-ban mint őrnagyot a szegedi 3. honvédhuszár ezredhez vezényelték, 1914-től alezredesként a fenti ezred parancsnoka. 1916-ban ezredessé léptették elő.

²⁵ Hoffmann Jenő főhadnagy a 3. honvédhuszár ezredben.

XII. 4.

Perczel ma kijelentette, hogy az én századom tetszik neki a legjobban. A muszka most erősen tüzel. A Linsingen²⁶ törzséből ma itt volt egy porosz vezérkari őrnagy, állásainkat megnézni, amik nagyon tetszettek neki. Mikor kis létszámunkat felemlítettük, ezt mondta: *Ihr seids ja Honvéds, ein jeder gilt für zwei.*²⁷ Azt is mondta, hogy a honvéd olyan mint a gárda.²⁸

Ma bundát, mellényt és meleg alsóruhát kaptak embereim. Kár, hogy nem jutott mind-egyiknek.

Ma nagy pucolást csináltam. Először a felvételező altiszt baját láttam el, mert igazságtalanul osztja a legénység járandóságait, azután az ellustult századküldöncöket váltottam fel, végül egy megbízhatatlan szakaszvezetőt tettem le szakaszparancsnok helyettesi állásából és helyette a gömöri Benicki tizedest tettem meg.

XII. 5.

A mai vasárnap századom első pihenőnapja. Nagy mosakodás, tisztálkodás az egész vonalon. Délben a menázi²⁹ kiosztásnál alig ismertem rá századomra. A sok görnyedt, bozontos, szakállas, kócos öreg helyett, csupa borotvált, jó képű férfit láttam magam előtt. Délelőtt Békessy Béla³⁰ volt nálam Perczellel, délután meg én mentem át az 1. és 3. századhoz.

XII. 6.

Megint nyugtalan a muszi,³¹ folyton összetüzeket ad dróthúzó embereimre. Ma két kártyát is kaptam otthonról.

XII. 7.

Perczel Armand ma nyíltan kimondta, hogy ez a legderekabb század. Négy ízben is gratulált, hogy milyen szépen megy nálam minden. Szóval nagy dicséretben volt részünk, ami bizony jól is esett. Ha megvan az elismerése, az ember szívesen tesz meg minden megtehető.

A ma kapott tűznek, még az elismerésnél is jobban örülök. Tábori őrseim külső drótja előtt jártam Perczellel, amikor a muszka egy összetűzet adott le ránk. Bumm! jött a második összetűz is és utána élénk egyes tűz. Jobbra, balra, közvetlen közelben cipegetek a golyók. Tábori őrsöm állásába ment és rögtön válaszolt. Perczel Armand csak állt tovább, fedetlenül, a drót előtt, a lövések irányába nézve. Ha ő nem fedi magát, akkor én sem fedem. Ott állottam mellette és azt tárgyaltuk honnan lő a muszka?

Nagyon jó hatással volt ez a legénységre, akik az árokból nézték, mit csinálnak parancsnoikaik. Az ilyesmi imponál nekik, ha látják, hogy nem ijedünk meg egypár golyótól. Vagy 5 percig vártunk, azután besétáltunk a legénység közé a tüzelőállásba.

Azért örülök ennek az esetnek, mert a tűztől bizony már elszoktam, ez pedig visszaadta régi érzésemet. Persze az első percben, mikor jobbról, balról cipegetek a golyók, kellemetlen érzés volt fedetlenül állni, de hamarosan belejöttem a megszokott érzésbe. Jó volt ez kóistolónak, most már jöhet akármí.

²⁶ Linsingen, Alexander von (Hildesheim, 1850. – ?, 1935.) német tábornok. 1915. januártól gyalogsági tábornok és a német Bug-hadsereg parancsnoka.

²⁷ Az Ön honvédei olyanok, hogy mindegyik kettővel (két katonával) ér fel.

²⁸ A gárdába a francia, a német, az orosz hadseregben a legkiválóbb, a legmegbízhatóbb alakulatok tartoztak. Közülük válogatták az uralkodók testőrségét is.

²⁹ Menázi – főétkezés, ebédként vagy vacsoraként elfogyasztott meleg étel.

³⁰ Békessy Béla százados a debreceni 2. honvédhuszár ezredben. Hősi halált halt 1916. július elején.

³¹ Muszi – az orosz katona neve a bakanyelvben.

XII. 8.

Már a tiszt lakást építjük. Perczel igazán nagyon kedves és jó hozzánk. Mindent ad nekem. Most fényszórót és aknavetőt is kaptam. Békessy csoportját polyák bakák váltják fel. Nem örülök ennek a szomszédságnak, mert azok az első lövésre meg szoktak lógni.

XII. 9.

Este erős puska- és ágyútűzet kezdett a muszka. Úgy látszott, hogy a 3. ezred és köztem lévő lyuk ellen készül valami. Vártam, mi lesz? Kihozattam egy széket és úgy hallgattam a koncertet. Perczel nemsokára arról értesített, hogy a 3. ezred előretolt állását támadta meg a muszka. Rögtön megérősítettem a 3. számú tábori őrsömet és sok töltenyt küldtem ki nekik.

A telefon berreg, mindenki kiabál, azért alig tudom Perczel hangját megérteni, mikor azt tudatja, hogy a 3. ezred előretolt állását elfoglalta a muszka, hozzá legközelebb eső tábori őrsüket pedig elfogta. Ez azért is kellemetlen, mert a köztünk lévő lyuk az egyik oldalról így védtelenné vált.

XII. 10.

Még sötét volt mikor Perczel kiadta intézkedését. Tüzérségi előkészület után a 2. és 3. ezred részei visszafoglalják az előretolt állást, 3. számú tábori őrsömről 50 puskával támogassam a támadást. Intézkedtem. 7-kor virradt, de csönd van, majd egy ágyúlövés a mi részünkről, 2 a muszka oldalról, azután megint csönd. ½9-kor kapom a parancsot: bevonulni, a hármások már bent vannak az előretolt állásban. Teljesen érthetetlen a dolog. Minek foglalta el a muszka az állást, ha azt még az éjjel önként ki is ürítette!?

Úgy látszik tüzérségünk most büntetésből lövi olyan erősen a muszka állást. Az ide 7 kilométerre lévő Koseionowkára 2 szibériai lövész hadosztály érkezett. Csekély 35000 ember, de még milyen ember! Terényi Bejdi szerint, a híres fejlövők, akik nyáron 950 emberről 140-re apasztották le a lövészosztályunkat. Akkor kapott Brokés³² alezredes is egy súlyos fejlövést.

XII. 11.

Megint felesleges veszteség. Egy járőrmenet három sebesültbe és egy halottba került. Hoztak ugyan muszkát, de az már nem ér fel szegény emberem halálával.

XII. 12.

Református istentisztelet alatt erősen ágyúzott a muszka. Lovacskaím ma kint voltak vizitben nálam. Jól néznek ki.

3. számú tábori őrsömön vadonatúj ruhában, szuronyán fehér kendővel, egy muszi kéredezkedett be. Azt állítja, négy nap előtt jött ide friss zászlóaljakkal.

XII. 13.

Állásaim igazán szépek. A srápnelernyőkkel már elkészültünk, meg a burkolt lőrészekkel is, most aztán az állás burkolásához látunk.

Az egyik küldöncömnek volt ma nagy disznója. Amint kunyhóm előtt fát hasogatott, éppen fejszéje nyelébe fűrődött egy orosz golyó.

XII. 14.

Tábori őrseimnél már alig lehet dolgoztatni, oly sokat lő oda a muszka, egy emberem meg is sebesült. A drótnál meg akkor csíptünk el egy polyák bakát, amint a muszkához akart átszökni. Remélem a hadbírótság majd ellátja a baját.

Főállásom és tábori őrsvonalam között rejtélyes dologra bukkant egyik emberem. Egy mocsaras bozótban friss húst, muszka konzervet, fél bödön vaját és lisztet talált. A dolog annál gyanúsabb mert a hely a Riedl-csoporthoz vezető telefonhuzalom mellett van. Valami kém lehetett itt és

³² Brokés István (Lakszakállas, 1866. – ?, ?) nyugalmazott tábornok. A világháború kitörésekor a szegedi 3. honvédhuszár ezredben szolgált, 1915. február 27-től a 11. honvéd lovashadosztály lövészosztály parancsnoka, majd 1916. január 29-től az 5. honvédhuszár ezred parancsnoka ezredesi rangban. 1916. július 6-án ezredével együtt orosz hadifogságba esett.

talán be is kapcsolt a telefonunkba. Az egész környéket átstráfoltattam, de semmit sem találtam. Csak 3. számú tábori őrsöm és a muszka állás között találtak embereim egy düledező kunyhóban egy vég vászonra és egy régi ezüst gyertyatartóra.

Ma szenteltük fel kényelmes új házunkat (3. kép). A belső fal és padló fehér hasított fa, jó ágy, asztal, szék, lóca és polc is van, az ágnál pedig telefon. A tisztai ház mellett pedig az őrmester, telefonisták és a küldöncök háza épültek.

XII. 15.

Báró Hauer, a lovashadtest és gróf Bissingen,³³ a 11. lovashadosztály parancsnoka voltak itten. Hauer megdicsért és azt mondta, hogy az én századom állásai felelnek meg legjobban intencióinak. Az öreg Nándin látszott, hogy négy szemközt szeretne velem beszélni, de Haueról igen nagy a respektusa. Annyit mégis odasúgott, hogy 'Attila tiszteltet.' Ebből megértettem, hogy Pesten, régi ezredtársával, Máriássy Atillával³⁴ beszélt elsikkasztott kitiűntetéséről.

XII. 16.

A hadosztály elrendelte, hogy drótjaink elé rakott szalmababákra céllövészetet rendezzünk. Lövöldözésünkre a muszka mindjárt válaszolt, de azt, hogy mennyire jött előre nem tudhattuk, mert tábori őrsaink is be voltak vonva. Perczelt sikerült rávennem, hogy szüntessük be a lövöldözést és küldjük ki tábori őrsainkat, nehogy a muszka lerombolja állásainkat. A 2. számú tábori őrsöm előtt rá is találtunk a muszkák friss nyomára és kilőtt töltényhüvelyekre.

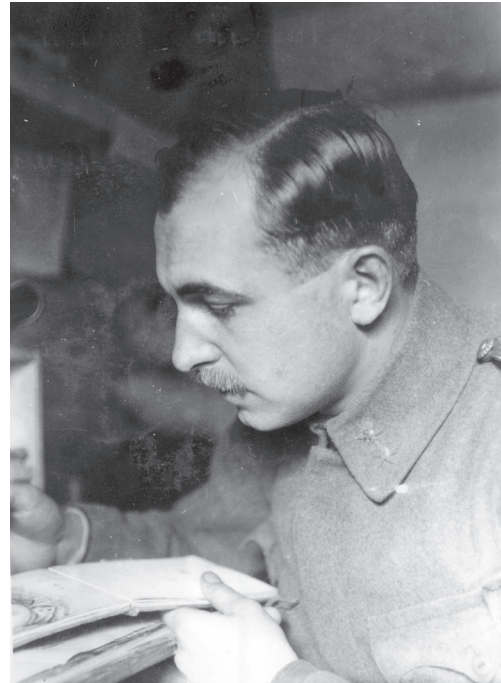
XII. 17.

Az 1. számú tábori őrsömnél ma 8 jól megtermett muszka jelentkezett, akik igen jókedvű legények voltak és kézzel, lábbal gesztikulálva rajzolták állásaikat a homokba.

Sajnos megint nagy veszteségem volt, mert egy járőrömet közrekapta egy 50-60 fönyi muszka különítmény, úgyhogy csak egyetlen emberem menekült meg, a többi hatot részben sebesülten elhurcolta a muszka. Hiába küldtem ki erős járőröket, szegény elhurcolt embereimet nem tudtuk visszaszerezni.

XII. 18.

Mozgalmas napunk volt. Reggel a 2. század 3. számú tábori őrsét rohanta meg a muszka, úgyhogy egy ember belé is halt a szuronydöfésbe. Tegnap elhurcolt embereimből meg az egyik szerencsétlent agyonszúrva találtuk meg az erdőben. Nagyobb harcok nincsenek szegény embereim mégis így fogynak napról napra.

3. kép

Máriássy László főhadnagy a felépített házban (MÁRIÁSSY 12. kép alapján)

Fig 3

Lieutenant László Máriássy in the constructed house (after MÁRIÁSSY 12. kép)

³³ Bissingen-Nippenburg, Ferdinand von (Bécs, 1856. – Székesfehérvár, 1937.) címzetes lovassági tábornok. Vezérőrnagyként vonult el a világháborúba, mint az 5., majd a 11. honvéd lovashadosztály parancsnoka (közben rövid ideig 19. és a 24. honvéd lovasdandár parancsnoka is volt). 1915. január 1-jén altábornaggyá léptették elő. 1915. szeptember 11-től a róla elnevezett lovashadtest parancsnoka 1916. január 9-ig.

³⁴ Máriássy Attila, márkus- és batizfalvi (Lócse, 1849. – Visegrád, 1928.) altábornagy, császári és királyi kamarás, a magyar királyi darabont testőrség házparancsnoka.

Délután 3-kor az első század telefonálta, hogy erős muszka osztag közeledik felé, de 10 perc múlva már azt telefonálja Péczely,³⁵ a nálam lévő Perczelnek, hogy úgy látszik tábori őrsé rémképet látott. A cirkusz este 6-kor kezdődött, mikor Kőrösy³⁶ azt telefonálta, hogy százada előtt 400 lépésre muszka rajvonal fekszik, aminek köhögését behallják a századhoz. Persze erős járőrök mentek ki mindenfelé. Később megint jelent Kőrösy, hogy talán nem is a muszka köhögött, hanem egy legionista járőr. Majd a légió telefonál, hogy előtte van egy muszka rajvonal, aztán megint Kőrösy, hogy előtte nincsen semmi, de elismeri, hogy járőre, csak 300 lépésre ment ki. A többi század megszállta állásait, de én csak készülséget rendeltem el. Minek fárasszam embereimet, mikor akkor is elég lesz állásomat megszállni, ha majd tábori őrséim előtt lesz a muszka. Egy prédikációt mégis tartottam embereimnek, hogy bárcsak a mi erős állásainkra támadna a muszka, ahonnan ötszörös túlerőt is játszva vernénk vissza, legalább akkor rongyos bakancsaik helyett mindjárt volna jó muszka csizmájuk.

Most aztán várjuk a támadást.

XII. 19.

Éjjel után telefonálta a légió, hogy foglyok bmondása szerint ma, orosz naptár szerint 6-án, a cár nevenapja³⁷ tiszteletére, fog támadni és egy újfajta drótvágó ollót kipróbálni az orosz.

Kedélyesen várjuk a fejleményeket. Bejdi már a 4. teás rumot issza, amitől még az ő sémi szíve is sneidig³⁸ lett. Áttelefonáltunk a 2. századnak, hogy köhög e még a muszka? 'Most nem köhög' jött vissza a válasz.

Most 2 óra, körülnéztem kint, de egyetlen lövés sem esik, csak az örök egyhangú léptei halatszanak. A 2. század telefonál, hogy egy járőre megint köhögést hallott. No ezekről a szenteltvíz sem mossa már le a köhögős század nevet. Bosszantó, hogy úgy látszik, hiába virrasztunk.

Tényleg nem volt semmi. Lovaim kint voltak és futóárkokat meg rögtönzött bariereket³⁹ ugrattam velök.

A ma fogott két muszka azt vallja, hogy 20 század pótlást kaptak és támadni fognak. A hadosztály is támadásról telefonál és 11 órában még annak idejét is tudni véli. Én bizony nem virrasztok megint hiába.

XII. 20.

Erősen havazik úgy látszik fehér karácsonyunk lesz. A fagyos földben már nagyon nehéz a földmunka.

XII. 21.

Bujanovics Bebé⁴⁰ muszkát fogott, de az sem mondott semmi újat. Azt úgyis tudjuk, hogy a 305., 306. és 307. orosz gyalogezredekkel állunk szemben, mögöttük pedig cserkeszek⁴¹ vannak tartalékban.

XII. 23.

Kőrösy egy pici kutyát küldött ajándékba, amely olyan csúnya, hogy már szép. Állásomról Swatoj Jakabnak kereszteltem el.

³⁵ Péczely László főhadnagy, majd százados az 5. honvédhuszár ezredben.

³⁶ Kőrösy főhadnagról nem rendelkezünk adatokkal.

³⁷ II. Miklós (1868–1918), 1894–1917 között Oroszország cárhoja névnapját december 6-án tartotta.

³⁸ Sneidig – kitűnő. A naplói író itt Terényi főhadnagy izraelita származására utal.

³⁹ Barrier – gát, akadály, sorompó, a löversenyekhez készített akadályok neve.

⁴⁰ Bujanovics Albert főhadnagy az 5. honvédhuszár ezredben.

⁴¹ A cserkeszek a Kaukázus északi oldalán, a Kubány felső folyása mellett élő népcsoport. Kitűnő lovasok. A Monarchia alattvalói a cár egyenruháját viselő sokféle nép közül leginkább a cserkeszeketől tartottak vadságuk, kegyetlenségük miatt.

Este azt a kellemetlen hírt kaptam, hogy állásaimat át kell adni a 2. honvédhuszár ezrednek. Hát érdemes volt ezért agyondolgoztatni szegény embereimet? Persze ezek a legszebben kiépített állások, hát Flohr⁴² elkérte a hadosztálytól ezrede számára. Egészen elveszik az ember kedvét. Ezért strapáltam le századomat, hogy kitűnő kész állásaimba a 2. ezred üljön be? Elképesztő!

XII. 24.

Második harctér karácsony. Egy kis karácsonyfát csináltunk, ami bizony nagyon is hadi fa, hiszen a színes rongyokon és papírokon kívül, csak 5 gyertya, pár cigaretta és tábori lap van rajta. Mégis úgy meg voltunk hatva mind a négyen, hogy egész este ki sem nyitottuk a szánkat. Haza gondoltunk! Bizony szomorú ez, hogy ezt az estét is távol kell tölteni az én jó szüleimtől és testvéreimtől. Annyira szomorú, hogy inkább nem is írok róla.

Megható volt mikor századom gratulálni jött deputációja⁴³ zsoldárokat énekelt a kis fa körül.

Késő este az ajándékokat hozó szekér is megérkezett. Dohányt, pipát, cigarettát, szipkát, bicskát, erszényt, szappant, füstölt húst, kolbászt, rumot és más apróságot kaptak embereim. Mi egy sonkát, 3 üveg pezsgőt, teát, süteményt, cukrot, hal- és főzelékkonzervet, otkolont, lizoformot⁴⁴ meg karácsonyfadíszet kaptunk.

XII. 25.

Most már szép karácsonyfát csinálhattam derék századomnak, csak úgy csillog a díszektől és gyertyáktól. Azért mégis kedvetlenek vagyunk mindnyájan, mert elrontja ünnepünket, hogy itt kell hagyni jó állásainkat. Miért dolgoztunk ennyit? Századommal Perczelhez megyek tartaléknak.

XII. 26.

Olyan hangulatban hurcolkodtam, mintha szerencsétlenség ért volna. Helyemre az egész 2. honvéd huszárezred és a lövésosztály 5. százada jön. Eddig elég volt erre a hosszú állásra az én századom is?

A lövésosztály törzsnél, egy háromrekeszes nagy hodályban, tömegszállásban lakunk.

Darvas Paja⁴⁵ hozzám vonult be és a most alakuló 6. századot is hozzám osztotta be Perczel. Este nála vacsoráztam.

XII. 27.

Újból építkezünk, mert legénységi lakások bőven vannak ugyan, de tiszti, őrmesteri és küldönc házak nincsenek.

Egy szerencsétlen emberemet agyonnyomott a kidöntött fa. Ma egy állandó, 40 emberes vadászjárórt válogattam ki, parancsnokává Bernáth Lacit tettem meg. Az emberek persze a munka alól fel vannak mentve.

Délután az 5. század és a 2. ezred egy járőrét támadta meg a muszka. Volt nagy kapkodás, telefonálás! Bejdinek megvan az elégtétele. Ugyanis 'Bohóc' az éthordónk civilben tényleg zenebohóc, Bejdinek pedig az a babonája, hogyha Bohóc muzsikál, biztosan támadni fog a muszka, így volt az Kuhockavolán, Jezierein stb. is. Délben hiába könyörgött, engedtem Bohócot muzsikálni. Most a lövöldözés alatt nyögte is derék Bejdink 'Ugye megmondtam, hogy támad a muszka, ha Bohóc muzsikál. Kell ez nekünk.' Támadás ugyan nem volt, de Bejdi meg van győződve, hogy Bohóc muzsikája hozta meg a muszka lövöldözést.

⁴² Flohr János Vilmos (Kisbér, 1865. – ?, ?) nyugalmazott altábornagy. Ezredesként 1913. február 24-től 1918. február 3-ig a magyar királyi debreceni 2. honvédhuszár ezred parancsnoka volt.

⁴³ Deputáció – küldöttség.

⁴⁴ Otkolon – kölnivíz, lizoform – fertőtlenítőszer, a görög lüszisz (oldat) és form (lásd formalin) szavakból.

⁴⁵ Darvas Pál főhadnagy az 5. honvédhuszár ezredben. Fogságba esett 1916. július 6-án.

XII. 28.

Minden nap meghozza a maga áldozatát. Vadászjárőröm egy szegény embere kapott haslövést, mikor kint voltak a muszka tábori őrsöt megugratni.

Hadosztályparancsnokom, gróf Bissingen keresett ma, de a hosszú állásban nem akadt rám.

Délután még lehangoltabb lettem. Perczel előhozta, hogy a 6. századdal nem tud mit kezdeni, mert egy alakuló századnál annyi a nehézség, hogy azt egy tartalékos tisztre nem bízhatja. Gondoljam meg és vállaljam el a 6. század parancsnokságát. Bernáth Lacit, Dosztált és az őrmestert magammal vihetem, azonkívül a legjobb 6 altisztet és 25 embert is kiválaszthatok. Azt mondja, vegyem ezt bizalomnak, mert nehéz dolgot bíz rám. Szép, szép a bizalom, de mikor a 4. századdal már annyira összeszoktam akkor hagyjam ott? Méghozzá 130 ember, a mostani pótlással felhozott újonc és csak 80 harctérviselt embert kapnék a többi századtól!

Perczel úgy látszik lehangoltságomat látva, vigasztalásként előhozta, hogy Bissingen beszélni akart velem, de nem talált. Nagyon elismerőleg nyilatkozott rólam. Pesten Nagy Gyula⁴⁶ átadta neki szereplésem leírását, amit ő most Perczelnek adott át és mivel ő megváltik a hadosztályparancsnokságtól az Perczelhez az utolsó kérése, hogy terjesszen fel kitüntetésre.

No nekem igazán pechem van! Auffenberg⁴⁷ küldött Streifkorps-ba,⁴⁸ elment, báró Nagy beadott Vaskoronára,⁴⁹ elment, most meg már az öreg Nándit is kimarták, ő is elmegy, holnap már utazik is!

XII. 29.

Este Perczel megint nálunk volt diskurálni.

XII. 30.

Nagy meglepetésemre Farkas Géza⁵⁰ nagybátyám jött ki látogatóba. A 9. ezredhez van beosztva.

Este cigány volt nálunk, de elrontotta a hangulatot, hogy Darvas Paja összeveszett Nikola-jeviccsel, egy ide helyezett vadász századossal, aki most a 6. század parancsnoka.

XII. 31.

Muszka támadás van jelezve. Hodályunk kigyulladt az éjjel, mert olyan slendriánul csinálták meg, hogy a kályhába építették a tartó gerendát. Nem is vártuk be az éjfélt, mert fűtetlen szobában ülni még szilveszterkor sem érdemes.

1916. I. 1.

Alig feküdtünk le, mikor a légiónál erős lövöldözés kezdődött, majd pedig a tüzérségünk bumzolt.⁵¹ Nemsokára a telefon is megszólalt és mindenünnen hozta az újévi üdvözlötet.

⁴⁶ Nagy Gyula, báró (Bécs, 1861. – Budapest, 1919.) címzetes lovassági tábornok. A világháború kitörésekor vezérőrnagyként mint a magyar királyi debreceni 11. honvéd lovashadosztály parancsnoka vonult ki a frontra. 1914. november 1-jén altábornaggyá léptették elő. 1915. február 10-től a magyar királyi honvéd lovassági felügyelő helyettese Budapesten.

⁴⁷ Auffenberg, Moritz, Freiherr (báró) von Komarow (Troppau, 1852. – Bécs, 1928.) gyalogsági tábornok, császári és királyi hadügyminiszter. A világháború kitörésekor az osztrák-magyar 4. hadsereg parancsnoka.

⁴⁸ Streifkorps – portyázó különítmény. Máriássy főhadnagy naplójának első részében leírta, hogy az osztrák-magyar 4. hadsereg parancsnokság parancsára 1914. szeptember 25-én indult el nyílparancsral egy 40 fős lovaskülönítménnyel portyázni. Feladatát egyetlen mondatban határozták meg: „Az ellenséget háborgatni!” Küldetéséből egy hónap múlva, október 28-án vonult be az 5. honvédhuszár ezredhez.

⁴⁹ Az Osztrák Császári Vaskorona-rend az Osztrák-Magyar Monarchia egyik legmagasabb, többfokozatú kitüntetése volt, melyet polgári és katonai érdemekért adományoztak.

⁵⁰ Személyére vonatkozóan nem rendelkezünk adatokkal.

⁵¹ Bumzol – lő.

Reggel Samu cigány muzsikájára keltem fel, mert már visszhangzott a szép magyar nótáktól a hideg muszka tél. Azután századom küldöttsége jött gratulálni, majd Perczel kívánt minden jót, telefonon, századomnak.

Itt az új év, de titkot rejt magában, nem tudjuk meghozza-e a békét? Nekem ugyan az elmúlt évre sem lehet panaszom, hiszen annyi bajból segített ki a jó Isten. Bízom, hogy ebben az évben is velem lesz és megsegíti az én jó Szüleimet.

Délután emberinknek muzsikáltattunk, miközben Radicsom⁵² (4. kép) olyan tökéletes magyar szólót táncolt, hogy Perczel többször megújrázta.

A hadosztály ismét a rendes mesét adta el, hogy kémhírek szerint muszka támadás lesz. Nekem mint a Flohr-dandár tartalékának régi állásomba kell majd menni. Mondhatom ellenséges tűzben, sötétben, meleg lesz oda eljutni.

I. 2.

Egy kis lövöldözéstől eltekintve megint nem volt semmi. A 2. századnál lépre jött muszka azt vallotta, hogy azért maradt el a támadás, mivel a gyenge jég töredezett lábuk alatt. Négy 16 százados ezred áll velünk szemben. Hadosztályparancsnokuk neve Hyezieniczky.⁵³ Szóval 16000 muszka áll szemben hadosztályunk 2000 fegyverével. Ebből még meleg napok is lehetnek. Most bizony kellemesebb lenne bent ülni az állásban, mint tartalékként ellenséges tűzben oda kísétálni.

I. 4.

Új rajvonalágyút és aknavetőket próbálunk ki. Délután új alantost⁵⁴ kaptam az öreg Szinay⁵⁵ főhadnagyot, aki eddig a népfölkelőknél⁵⁶ volt.

I. 5.

Perczellel megtárgyaltuk a helyzetet. Szomszédunkban levő Konta hadtest visszaverte a támadást, de a muszka offenzíva úgy látszik terjed. Vajon mikor ér ide?

I. 6.

Ma fogott muszi szerint most ők várnak tőlünk támadást.

I. 7.

Perczelnek már a napirendjéhez tartozik, hogy minden este két órát jön beszélgetni hozzám. Kellemes ember, sok érdekeset hallani tőle.

4. kép

Radics János huszár, Máriássy főhadnagy tisztii legénye
(MÁRIÁSSY 24. kép alapján)

Fig. 4

Hussar János Radics, Lieutenant Máriássy's batman
(after MÁRIÁSSY 24. kép)

⁵² Radics János huszár, Máriássy főhadnagy tisztii legénye Nyíregyházán, a fronton és a hadifogságban egyaránt.

⁵³ Személyéről nincsenek adataink.

⁵⁴ Alantos – alantostiszt – a századokhoz beosztott, a századparancsnoknál alacsonyabb rangú tiszt, aki a szakaszparancsnoki teendőket látta el.

⁵⁵ Szinay Gyula hadnagy, majd főhadnagy a 2. honvédhuszárezred népfölkelő huszárosztályának 2. századában.

⁵⁶ A népfölkelők az idősebb korosztályból álló, a kiegészítő fegyveres erőt jelentették a Monarchia hadseregében. A magyar királyi honvédségben minden huszárezred egy háromszázados népfölkelő huszárosztályt állított fel és vonultatott ki a frontra.

I. 8.

Egy 40 emberből álló porosz vadászkülönítmény jött ma hozzánk. Innen fognak járőrözni. Parancsnokuk egy fiatal hadnagy, de benne is megvan a hangos nagy német.

I. 9.

A németek kint voltak járőrben, muszkát ugyan nem fogtak, de kettő közülük úgy eltévedt, hogy csak keresésükre kiküldött járőröm talált rájuk.

Géza bátyám itt volt, Perczelnél ebédeltünk.

I. 10.

A 40 emberes járőröm, a németekkel együtt ma a muszka állásig jutott. Egy német meg is sebesült.

I. 11.

Bernáth Laci vadászjárőrével és a németekkel a berezánai muszkákat zavarta meg egy kicsit.

I. 12.

Céllövészetünk volt, a németek meg a muszka tábori őrsöt kézigránatozták meg. Perczel, mint rendesen, ma este is nálunk volt diskurálni.

I. 13.

Az öreg Szinay főhadnagyot bevásárolni küldtem Manieviczére, de alig kapott valamit.

I. 15.

Volt állásomban a 2. ezred 3. számú tábori őrsét vagy 50 muszka megrohamozta, de véres veszteséggel vissza is lett verve a támadás. Szép dolog volt ma a hadtestparancsban közölve. A 85. gyalogezred egy káplárja⁵⁷ öt székely bakával tábori őrsön, egy ½ század muszka támadását verte vissza. 10 muszkát lelőttek, 3-at pedig elfogtak.

Bissingennel megbeszélve, Perczel jodlowai⁵⁸ szerepléséért beadott kitüntetésre.

Darvas Paja úgy berúgott, mint az ágyú. Szegény Bejdinek volt is mit hallgatni, csak újabban rendezett felekezeti viszonyai miatt. Később meg felriasztotta századát (4.) és erővel muszkát akart fogni. Erőszakkal csavartam ki kezéből a pisztolyt, mert a szobában akart lövöldözni.

I. 17.

Paja egész nap aludt, még este is amikor Perczel nálunk volt. Montenegró kapitulációjának öröme egész ünnepet rendeztünk, csak úgy mentek a rakéták, világító pisztolylövészek és osztúzek a muszka felé.

I. 18.

Otthonról kitűnő téli holmival telt csomagot kaptam.

I. 19.

Az 5. ezred megint tényleges huszártiszt pótlást küldött a lövészosztályhoz, a két gyalogos hadnagy pedig most is az ezrednél ül.

Örülök, hogy Perczel Füzesséry Janót⁵⁹ hozzám osztotta be.

I. 20.

Az újonnan jött német üteg egész nap szól.

I. 21.

A Buli (Bernáth Laci) járőrét ma szétugrasztotta a muszka. Darvas Paja pedig betegen hazament. Neki mindig a tüdejével van baja.

⁵⁷ A császári és királyi máramarosszigeti 85. gyalogezred tizedese.

⁵⁸ Máriássy főhadnagy 1914. szeptember 27-én a 40 fős portyázó különítményével az ellenséges területen egy felvonuló kozák ezredet szórt szét egyetlen géppuskával Jodlovánál.

⁵⁹ Füzesséry Jenő főhadnagy az 5. honvédhuzár ezredben. Fogságba esett 1916. július 6-án.

I. 23.

Janót tettem meg a 40 emberes járőr parancsnokává, ha sikeresen működik majd Signum Laudisra⁶⁰ terjesztem fel. A csacsi Buli, hogy elpuskázta a dolgát. Perczel éppen aznap akarta nagy ezüstre⁶¹ felterjeszteni, amikor azt jelentette, hogy 'úgy jöttek a muszkák mint a birkák'. No de majd kicsinállok még neki egy kitüntetést.

Este cigányoztunk, miközben Janó meg a Sztari (Szinay főhadnagy) afölötti örömeiben, hogy visszakerült hozzám, alaposan felhajtott a garatra.

I. 26.

Új házam szépen készül, úgy hogy nemsokára be is költözhetek.

I. 27.

Váratlan, kellemetlen változás! Perczel Armand az 1. és 5. századdal tartaléknak megy a Kremenuchára,⁶² mert a két század helyére a 9. honvéd huszárezredet teszi a hadosztály. A 2. és 3. lövészszázad állásában marad, tartalékuk az én 6. századom, a 9. ezredé pedig a 4. század lesz. Este nagyon soká eldiskuráltunk Perczel Armanddal. Kölcsönösen nagyon sajnáljuk, hogy el kell válni. Most, hogy elmegy, nyíltan kimondta, hogy mi vagyunk a kedvencei, nem véletlenül adta ő énhozzám az úri fiúkat. Igaza van, hogy háborúban is jobban érzi magát az ember hasonszőrűek között.

A hadosztálynál palotaforradalom van, mert a sebesüléséből felgyógyult Brokés és a most feljött Abonyi⁶³ között folyik a tülekedés, hogy melyik kapja meg az 5. ezredet. Arról is szó van, hogy Brokésnek lövészezredet állítanak fel.

Perczel nem szívesen megy el, szeretett volna egy harcot velünk végigcsinálni, hogy felterjeszthetett volna. Nem is eljárás ez, amit vele csináltak. Ő ugyan nem mondja, de látszik, hogy bántja a dolog. Mikor itt még nem volt semmi, az állások még ki sem voltak jelölve, mikor egy héten belül négy törzstiszt rázta le nyakáról a kellemetlen lövészosztály parancsnokságot, Perczel őrnagy azt elvállalta és fáradságot nem ismerve mintaszerű, erős állásokat építettett a semmiből. Magának engedett a legkevesebb pihenőt, mert mindenütt ott volt, minden az ő vezetése mellett készült. Most aztán munkája gyümölcsébe, a teljesen kész erős állásokba másokat ültetnek be.

A régi lövészosztálybeliek között nagy a riadalom, arra a hírre, hogy esetleg Brokés lesz a parancsnokunk, aki alatt nyáron 2 gyenge századdá apadt le a lövészosztály. Bejdi úgy megijedt, hogy mindjárt a hír vétele után doktorhoz szaladt, hogy küldje őt haza, mert ő neurasténiás.⁶⁴ Nem látom be mit félnek Brokéstől? Azért, hogy szigorú és bátor katona? Azért csak becsülni lehet. Én csak azt mondhatom, hogy mikor háború előtt osztályparancsnokom volt, nagyon kellemesen szolgáltam alatta.

Este általános örömet okozott ez a távirat: 'Baintner alezredest felmentem az 5. honvéd huszárezred parancsnoksága alól és azzal Brokés alezredest bízom meg.' Így vége szakad majd az ezrednél dúló intrikáknak és kis óriások uralmának is. Hízlegéssel Brokésnél nem fognak boldogulni.

⁶⁰ A Signum Laudis, a Dicséret Jele, az Osztrák-Magyar Monarchia többfokozatú katonai kitüntetése, Katonai Érdemérem.

⁶¹ Nagy ezüst vitézségi érem. Legénységi állományúak részére alapított, többfokozatú (bronz, II. osztályú /kis ezüst/, I. osztályú /nagy ezüst/, arany vitézségi érem) kitüntetés az Osztrák-Magyar Monarchiában. Bernáth László 1916 elején még zászlósi rangban volt, tehát a legénységi állományúak közé tartozott.

⁶² A Kremenuha egy magaslat, amelyet az ezredtörténetek következetesen „hegynek” írnak. Gaľuziától keletre fekszik, magassága a tengerszint felett 98 méter. A 11. honvéd lovashadosztály lövészosztályainak parancsnokságát telepítették oda.

⁶³ Abonyi Andor (Beregszász, 1871. – ?, ?) alezredes a 4. honvédhuszár ezredben, 1916 elején rövid ideig a szegedi 3. honvédhuszár ezred parancsnoka.

⁶⁴ Neuraszténiás – idegkimerültségben szenvedő.

I. 30.

Új lakásomat ma fürdéssel is felszenteltem. A konyhának is építettem már helyet, a századkörtletet meg kis fenyőfákkal és mohával parkíroztuk.

I. 31.

Fuhrmann⁶⁵ vadászkülönítményét ma 70 muszka rohanta meg hátulról, de a szuronyharcban a vezető muszka tiszt és 8 embere hagyta ott a fogát. Három huszárunk megsebesült és szegény Fuhrmann Imre is súlyos tüdőlővést kapott.

Janó és németjeim is kint voltak cserkészni. Öt emberemet fel is terjesztettem kítüntetésre.

II. 1.

Megvolt a felváltás. Sajnos elment Perczel Armand. Nagy kár, hogy elváltunk. Tegnap, kérésére lerajzoltam a házát.

5. kép

A századparancsnoki fedezék, az Eszter villa ajtajában áll Máriaassy László főhadnagy (MÁRIÁSSY 4. kép alapján)

Fig. 5

Fox-hole of the company commander, the Eszter Mansion with Lieutenant László Máriaassy standing at the door (after MÁRIÁSSY 4. kép)

II. 2.

Fehér nyírfával és sötét mohával házam táját díszítjük.

II. 3.

Nagyon erős ágyúzásba kezdtek éjjel a muszkák, minden robbanás teljesen bevilágította szobámat. Hadosztály, dandár, mind ide telefonált érdeklődni, hogy mi van? Mindenki biztosra vette, hogy ez támadást megelőző, tüzéségi előkészítés.

Aludni nem lehetett, hát leültünk lórumozni.⁶⁶ Ötkor a muszi abbahagyta az ágyúzást, mi meg a lórumot és lefeküdtünk.

Délelőtt megnéztük az éjjeli ágyúzás vágta gránátölcseréket és megállapítottuk, hogy 16 centis gránátokat lőtt a muszka. Délután kihozattam a lovaimat és átlovagoltam a Kremenuchára Perczelhez. Onnan meg Galuziára lovagoltam be rendet csinálni a századom szekerei között.

II. 4.

Házunk díszítése jól sikerült. Eszter villa lett a neve ami sötét moha alapra fehér nyírfából lett kirakva (5. kép).

Délután Perczel átsétált hozzánk.

II. 5.

Éjjel a muszkák a 9. ezred állása elé egy táblát akasztottak ki és ezt írták rá: 'Ne harcoljatok tovább, mert úgyis különbéke lesz, Gorenkin⁶⁷ hadügyminiszter megbukott.'

⁶⁵ Fuhrmann Imre hadnagy a marosvásárhelyi 9. honvédhuszár ezredben.

⁶⁶ A lórum egyszerű kártyajáték, amelyet 32 lapos magyar kártyával négy személy játszhat. A játék célja, hogy a játékosok kezéből a lapok minél hamarabb elfogyjanak.

⁶⁷ Helyesen Goremikin miniszterelnök. Iván Logginovics Goremikin (Novgorod, 1839. – Kaukázus, 1917.). Konzervatív orosz politikus, két alkalommal Oroszország miniszterelnöke. Hivatalából 1916. február 2-án váltotta le II. Miklós cár.

II. 8.

Újonnan jött embereimmel tartunk egy kis harcgyakorlatot. Radicsom Janóval járőrbe jár, mert mindenáron kitüntetést akar szerezni. Perczel itt volt és ebédre hívott a Kremenuchára.

II. 9.

A piszkos muszkák ma huszár ruhában mentek a légió elé kémkedni. Ma Perczelnél ebédelttem a Kremenuchán.

Hátrafelé is biztosítanunk kell, mert ez éjjel egy muszka járőr az 5. és 12. ezredek közötti mocsáron át hátunk mögé lopódzott.

II. 11.

Nagy búcsúebédet adtam Perczel tiszteletére, amihez egészen váratlanul új parancsnokunk Gömör Árpád 38. ezredbeli százados is megérkezett. Most már véglegesen elváltunk Perczel Armandtól, akit igazán szívből sajnálok, mert ilyen úri gondolkodású embert, aki amellet talpig katoná is, nagyon ritkán találni.

II. 12.

Megérkezett Dosztál Józsi, akit Lublinba küldtem bevásárolni. 340 koronáért egy jó fényképezőgépet is hozattam vele. [...]

II. 14.

Az én sorsom már az építkezés és költözködés! Új telepet kell építeni magunknak és Gömörnek, aki nálunk fog kosztolni.

II. 16.

Felmértük az új telep helyét és hozzákezdünk az ásáshoz. Vagy egy hónapig fog tartani a munka.

II. 17.

Közös felvételeket csináltunk Perczel Armanddal új masinámon. Pestről rendelt szép karácsonyi tárcánk is megjött ma. Gömörrel jól vagyok, nálam is kosztol. Talán azért van köztünk olyan pajtási viszonyféle, mert megyebeliek vagyunk. [...]

III. 1.

Olyan szépen halad a munkánk, hogy nemsokára elkészülünk új telepünkkel.

III. 2.

Megvolt a végleges osztozkodás Perczel és Gömör között. Perczel a páratlan, Gömör a páros lövészszázadokat kapta. Az itt maradt századok új számozást kaptak. Így lett az enyemből most 3. század.

III. 4.

Sváby Dorkánál⁶⁸ ebédeltünk, mert századomat ma költöztettem át új helyünkre. Lakásom belseje fehér hóköpenyekkel van kitepecirozva. Kályha is jó van benne, mert egy rajkályhát téglával építettem körül.

Este Gömörrel és Janóval Fisser Zsüsztinél vacsoráztunk.

III. 5.

Míg konyhám el nem készül Svábynál kosztolunk. A 9. ezredtől is többen voltak ott és megint 2 óra lett mire hazaértünk. Már egészen lumpok vagyunk.

III. 6.

Századom új telepét megvizsgálni kijött a hadosztálytól egy bizottság, amiben a vezérkari főnök, műszaki referens, hadbiztosok és doktorok voltak benne. El voltak ragadtatva, hogy milyen szépen, jól és egészségesen építettem meg a telepet. A vezérkari főnök az iránt érdeklődött, hogy

⁶⁸ Sváby Sándor főhadnagy a 9. honvédhuszár ezredben.

megjött-e már az érdemkeresztem? Azután megígérte, hogy a legközelebbi vaskeresztet én fogom megkapni.

III. 7.

Már unom a sok vendégeskedést. Ma a 2. századnál volt cigányos, pezsgős vacsora.

III. 8.

Vadászjárőrünk ma nagyobb muszka különítménnyel akadt össze, és a kézitúsában 16 muszkát vertek agyon, négyet pedig sebesülten hoztak be. Sajnos nekünk is megvolt a veszteségünk, mert 4 szegény emberünk halt meg.

Délután nálam volt a hadosztályparancsnok Czitó⁶⁹ tábornok, és egy kupica snapsszal felszentelte új házamat.

III. 10.

Őt emberemnek, köztük Radicsnak is, megjött a kitüntetése. Nagyon büszke a kis ezüstjére.

III. 12.

Futóárkot ásatok és fonatok az állásokhoz. A hadosztályhoz bekérték a nacionálémat,⁷⁰ a vaskereszt végett. Talán mégis kapok már valamit.

III. 13.

Bernáth Lacival filmeket, más apróságokat és egy hordó sört hozattam Lublinból. Este nagy sörrestélyt rendeztem mire a lövészosztály egész tisztikarát és párat a 9. ezredtől is összehívtam. Éjjel után már ki is ürült a sörös hordó.

III. 14.

Kint volt szemlélni báró Hauer, a lovashadtest parancsnoka. Mikor az állásokat jártuk vele, egész közel cipegett pár muszka golyó, egy pedig pontosan a Hauer lába előtt fűrődött a földre.

Teljesen érthetetlenek az emberek! Hegedüs⁷¹ egész aprehendálva⁷² jött ma hozzám, és egész jeremiádat⁷³ tartott, hogy miért vagyok bizalmatlan hozzá. 'Hogy lehet az, hogy neked még nincsen kitüntetésed, miért nem szóltál nekem? Azt hittem, hogy legalább két kitüntetésed van már. Rossz néven veszem, bizalmatlanságodat.'

Ez aztán épületes beszéd! Hát kin múltott, hogy nincsen kitüntetésem? Hiszen ő volt ezred-, majd dandárparancsnokom, neki kellett volna beadni kitüntetési javaslatomat. Vagy rászolgáltam a kitüntetésre, vagy nem. Ha igen, akkor miért nem terjesztett fel? Mit képzelsz? Talán én fogok könnyörögni jogosan kiérdemelt kitüntetésemért? Nagyon rosszul ismer, ha ezt várta tőlem. Ezen az áron nem kell kitüntetés! Pedig itt úgy látszik behizelgő kedveskedés, hiúság legyezgetése és kérés kell ahhoz, hogy az ember kitüntetést kaphasson. Az érdem, az nem számít. Nézzük meg például a segéd-tisztet, aki még nem sok puskaport szagolt, de már 3 kitüntetéssel büszkélkedik. Mert tud az előljáróknak kedvébe járni. Tőlem ugyan hiába várják, hogy hízelegjem nekik!

Este Ghyczy⁷⁴ telefonálta: 'Most olvastuk Hegedüssel a közlönyben, hogy megkaptad a katonai érdemkeresztet. Gratulálunk.' Végre majdnem 20 hónapi várakozás után – ha a vaskorona érdemkereszté is zsugorodott – mégis megjött. [...]

⁶⁹ Czitó Károly (Kassa, 1855. – Budapest, 1926.) nyugalmazott altábornagy. A világháborúban vezérőrnagyként előbb a szege-di 22. honvéd lovasdandár, majd a 11. honvéd lovashadosztály parancsnoka 1916. november 2-ig.

⁷⁰ Nacionálé – életrajz.

⁷¹ Hegedüs Pál (Nagylomnic, 1861. – Budapest, 1944.) nyugállományú altábornagy. Az első világháború kitörésekor ezredesi rangban a kassai 24. honvéd lovasdandár kötelékébe tartozó kassai 5. honvédhuszár ezred parancsnoka volt. A világháború második évében, 1915. június 24-én kinevezték a 24. honvéd lovasdandár parancsnokává, ennek élén vett részt a harcokban egészen 1918. február végéig. Közben 1917. június 15-én vezérőrnaggyá léptették elő.

⁷² Aprehendál – neheztel, zokon vesz.

⁷³ Jeremiáda – Jeremiás próféta siralmairól elnevezett panaszos hangvételű irodalmi alkotás, siratóénekek.

⁷⁴ Ghyczy Béla százados, az 5. honvédhuszár ezred első segédtszjtje.

III. 17.

A rendeleti közlöny szerint, Ő Felsége II. 26-án írta alá kitüntetésemet.

III. 18.

Ebéd után másfél órán át lőtte a muszka srappnel és gránáttal Tótfalut (6. kép). (Mivel új telepem lakói nagy részben felvidékiek vagyunk, az hivatalosan is Tótfalunak lett keresztelve.) Bulival néztük amint egyre közelebb és közelebb vágódtak be a lövések. Helyüinkről azért mégsem mozdultunk el, mert hátha éppen oda fog egy gránát bevágni ahová megyünk? Egyszerre csak irányunkba halljuk a sivitást a levegőből. Ziiiiuuu – pakk! Pont a fejünk felett robbant egy srappnel, töltelékgyóli jobbra balra vágódtak körülöttünk. Ha gránát lett volna már nem írnék naplót. Pár másodperc múlva újra közeledik a sipító zúgás, hasra vágódnak és már is halljuk a robbanást fejünk felett. Alig 10 lépésre, földbe fúródva forog a srappnel hüvely. No ennek is benne voltunk a szórás kúpjába! Haza is viszem emlékül. [...]

III. 21.

Tegnap megjött a szabadság engedélyem. Ma reggel már 7 órakor meg is indultam századkocsimon a várva várt szabadságra. Galuzián lovacskaimat olyan vig tavaszi hangulatban találtam, hogy alig lehetett róluk felvételt csinálni. Vonatom délután 3-kor indult Manievicéről. [...]

IV. 14.

Mesésen telt otthon az idő, inkább nem is írok róla, mert csak rosszul esik rá gondolni, hogy már elmúlt.

12-én délután indultam Pestről, 13-án Krakkóban vártam 3 órát, 14-én délben pedig megérkeztem Manieviczére, ahonnan Galuziára kocsiztam lovaimhoz. Nagyon jó kondícióban vannak. Ápolójuknak jutalmul egy órát hoztam.

Tótfalun századom igen nagy örömmel fogadott, mert már attól féltek, hogy nem kerülök vissza hozzájuk.

Változások is vannak. Janót elhelyezték az újonnan alakult III. lövésosztályhoz, Buli és Dosztál mellé pedig Hamart⁷⁵ kaptam harmadik tisztnek. Századom meg is fiatalodott, mert a legöregebb embereket azóta kicserélték.

Távollétem alatt mindent nagyon jól és szépen megcsináltak az én derék embereim, úgyhogy valóságos öröm volt századkörletemet bejárni.

IV. 17.

Most kápolnát kezdünk építeni. Buli az ügyes fő ácsmesterem.

IV. 23.

Szépen sikerült kápolnánkat húsvéti istentisztelettel szentelte fel a pap (7. kép). A felszentelésen itt volt a hadosztály- és a két dandárparancsnok is, akik előtt díszmenetben vonult el a lövésosztály és az ezredek küldöttségbe küldött sok embere.

6. kép

Tótfalva építése (MÁRIÁSSY 10. kép alapján)

Fig. 6

Construction of Tótfalva (after MÁRIÁSSY 10. kép)

⁷⁵ Hamar Miklós hadnagy a 2. honvédhuszár ezredben.

7. kép

Húsvéti istentisztelet és az újonnan épített kápolna felszentelése 1916. április 23-án (MÁRIÁSSY 29. kép alapján)

Fig. 7

Easter sermon and consecration of the newly built chapel on April 23rd 1916 (after MÁRIÁSSY 29. kép)

A nagy húsvéti ebédre hivatalos volt unokatestvérem, Hegyessy Isti⁷⁶ is, aki a III. lövésosztályhoz van beosztva.

Délután nagy sportünnepet rendeztünk a Buli által épített „Toldi Miklós” stádiumon. Lövésosztályunkon kívül a szomszéd ezredék legénysége is részt vett a versenyeken. Meghívtam az egész hadosztály tisztikarát is, kik közül a hadosztályparancsnoktól kezdve nagyon sokan el is jöttek.

Főrendező Buli volt, aki a változatos programot is összeállította. Volt itt minden, akadályfutás 12 akadállyal, gránátdobás, kötélfűzés, birkózás, ének, zsákfutás, tojás- és lepényevés és sok más mulatságos dolog. Muzsikát Samu cigány bandája szolgáltatott, én meg felvételeket csináltam.

Húsvét tiszteletére egy pár muszi is átsétált a 9. ezredhez, ahol jóltartották, aztán szabadon engedték őket. Mi pedig egy szalonnával, kenyérrel és borral telt kosarat tettünk ki a muszka állás elé.

IV. 24.

Viszonzásul a muzsik tábori őrsünk elé kosarat tettek, amiben fehér kalács, sonka és báránycomb volt.

Este Svábynál volt házfelszentelés, de a hangulat már éjjélkor olyan emelkedett volt, hogy pár elázott urat haza kellett szállítani.

IV. 25.

Őtörök feküdtem le. Tíz óra tájt éppen öltözködtem, mikor embereim azzal rohantak be, hogy: „itt vannak a muszkák!”

Kiugrom, hát tényleg egy szép példány torzonborz, kaftános stabskapitányt, egy potporucsnikot, egy porucsnikot,⁷⁷ meg 16 kitüntetésekkel teleaggatott, kaukázusi kozák altisztet láttam. Amint később kiderült, Brunhuber⁷⁸ a multság után maga mellé vett egy járőrt és berúgott fővel átment a berezánai muszkákhoz. A drótok előtt szuronyt tüzetett, de a muszkák nem lőttek rá, hanem respektálták fára kötött fehér zsebkendőjüket.

Az első hozzá siető muszkát – illuminált állapotában – pofon vágta és rákiáltott 'ha hozzám jössz előbb beretválkozz meg disznó'. De hát igaz, hogy részeg embert Isten őrzi! Még ezért sem bántották, hanem bevezették őket az állásokba, ahol az oroszok megvendégelték őket. Ennek megtörténte után pedig ők jöttek át látogatóba Brunhuberrel.

Mikor kimentem, a még mindig berúgott Brunhuber éppen sorba állította az oroszokat és hol Vigyázzt!, hol Pihenjt! vezényelt nekik. Persze Gömörly mindjárt hazakergette Brunhubert aludni, a 3 muszka tisztet pedig bevittük az ebédlőbe, ahol minden jóval traktáltuk őket.

⁷⁶ Személyéről nem rendelkezünk adatokkal.

⁷⁷ Stabskapitányt – törzskapitány, potporucsnik – főhadnagy, porucsnik – hadnagy.

⁷⁸ Brunhuber László százados, a 9. honvédhuszárezred lövésosztályának parancsnoka.

A törzskapitány bozontos cserkesz süveget és világosszürke cserkesz burnust viselt, övébe pedig hosszú handzsár volt tűzve (8. kép). A másik két tiszten táborizöld ruha, tányérsapka, kard és pisztoly volt. Nagy volt a barátkozás. Koccintgattunk, kölcsönösen autogramot cseréltünk ki és fényképfelvételeket is csináltunk. Holnap tízóraira meghívtak és megígértették, hogy kapnak a fényképekből.

Az altisztek ezalatt kint egy hosszú asztal mellett barátkoztak a mieinkkel, szalonnát, kolbászt ettek és alaposan belenéztek a rumos korsók fenekére. Azután ordítóva ölelgették a mieinket. Majd ezüstveretű handzsárjaikat kirántva, eltáncolták a kaukázusi fegyvertáncot. Egy közülök pikulával adta meg a taktust, mire a többi, széttárt karokkal táncolta körül a földbeszúrt handzsárokat, majd a pikula gyorsabb ütemére, felkapták handzsárjaikat és azal hadonászva, vad ugrándozást vittek véghez (9. kép).

Igazán nagyon érdekes, festői kép volt ezeket a vad kaukázusiakat így látni. A fekete prémsüveges altisztek olyan jól érezték magukat, hogy el sem akartak menni. Ezután bekötött szemmel vezettük át őket állásainkon. Gömörly a törzskapitányt, én meg a porucsnikot fogtam karon, aki németül is makogott valamit. Mikor tábori őrs vonalunkon átérve, leszedtük a kendőt szemükről, újra megígértették, hogy kapnak a fotográfiákból.

Érdekes kép volt látható a tábori ősről is. A szemben lévő erdő széle tele volt az I. kaukázusi kozák ezred feketekucsmás kíváncsi kozákaival, a két vonal között pedig a legnagyobb egyetértésben falatozott egy kosárból egy huszár meg egy kozák.

Este egy hadosztályparancs betiltotta a barátkozást.

IV. 26.

Négyen mégis átmentek a muszkákhoz és átvitték fényképfelvételeimet.

Tótfalvát 10–12-ig igen erős tüzérségi tűzzel árasztotta el az ellenség. A Berezánáról és Szaliesokról olyan sűrű kereszttüzet adtak ránk, hogy századomat kénytelen voltam a futóárkba bújtatni. Már tegnapi látogatóinkat kezdem szidni, hogy talán az ő bemondásukra lő ilyen pontosan a muszka.

8. kép

Orosz tisztek látogatása 1916. április 25-én
(MÁRIÁSSY 37. kép alapján)

Fig. 8

Visit of Russian officers on April 25th 1916
(after MÁRIÁSSY 37. kép)

9. kép

Kaukázusi fegyvertánc (MÁRIÁSSY 42. kép alapján)

Fig 9

Caucasian weapon dance (after MÁRIÁSSY 42. kép)

Az átmentek délután elmesélték, hogy milyen szívesen fogadta reggeli látogatásukat a muszka. Az I. kaukázusi kozákezred tisztikara vendégelte meg őket. Az egyik muszka starzsi,⁷⁹ amint egyik altisztünkben tegnapi cimboráját felismerte, mindjárt a nyakába borult.

Javában folyt a multság, amikor a mi tüzeink 3 srapnelt eresztettek közéjük. Erre az oroszok barátságosan hazakísérték a mieinket és voltak annyira gavallérok, hogy csak miután azok már állásunkba értek, kezdték meg az erős ágyúzást.

V. 1.

Májusfát állítottak hajnalban embereim házam ajtaja elé és egy verses levélben kívántak minden jót. Megható a ragaszkodásuk. Kérésemre a hadosztály hozzám helyezte unokatestvéremet Hegyessy Istit.

Akadálypályát építettünk és konkurt⁸⁰ fogunk rendezni. Mindennap ugratok mostan és nagyon bízom a Spión győzelmében.

V. 6.

Perczel Armand megkapta a vaskorona rendet, mire sürgönyileg gratuláltam neki szádom nevében is. Egy órán belül már válasza is megjött. Janónak a Signum Laudisa, Bulinak meg Dosztálnak pedig a nagyezüstje is megjött. Most Istit küldözöm járőrbe, hogy őt is felterjeszhessem.

V. 8.

Megtartottuk a nagy díjugratást, amire az egész hadosztály tisztikara hivatalos volt.

A sok jó ló között, fő konkurensom, Abonyi Bandi híres irlendere⁸¹ volt, de amint láttam, hogy két kis hibát csinált, még jobban bíztam Spiónom győzelmében.

A zsűri gróf Lubiensky⁸² dandárparancsnok, Ujfalussy Gábor⁸³ és Rakovszky Jenő⁸⁴ voltak. Éppen én ugrottam, amikor a muszka odaeresztett pár srapnelt, mire többen „lovaikat féltve” ellovagoltak.

Spiónka mesés klasszissal ugrott, egy hibát sem csinált, úgyhogy egyhangúlag nekem ítéltek oda az első díjat, egy ezüst cigarettatárcát meg két üveg pezsgőt. II. Szinay Pista,⁸⁵ III. Brunhuber, IV. pedig Pintér⁸⁶ lett az Abonyi irlenderén.

Nagy öröm, hogy a 3 első díjat lövészszázad parancsnokok nyertük, az irlender előtt. A nagy ünnepségnél Pintér meg Brunhuber összekapaszkodva táncolt a cigány előtt. Este meg a Kremenuchán Perczelnél vacsoráztam. [...]

V. 17.

Délfelé kijött Brokés ezredes, az 5. ezred jövődő állásait megnézni. Kértem, hogy a szélső jobbszárny állást adja nekem, amit ő mindjárt meg is ígért. Másoktól tudtam meg, hogy kérés nélkül is azt az állást kaptam volna meg, mert Brokés jó véleményrel van rólam. A szélső jobbszárny állás ugyanis a legexponáltabb, de én azt jól ismerem. [...]

⁷⁹ Starzsi – szerzsant (orosz) – őrmester.

⁸⁰ Konkur – concours – lovasverseny.

⁸¹ Irlender – írországi eredetű, melegvérű lófajta. Nagyon gyors, kecses, erős és elegáns, született ugró ló. Kitartó, nehéz terepen is megállja a helyét.

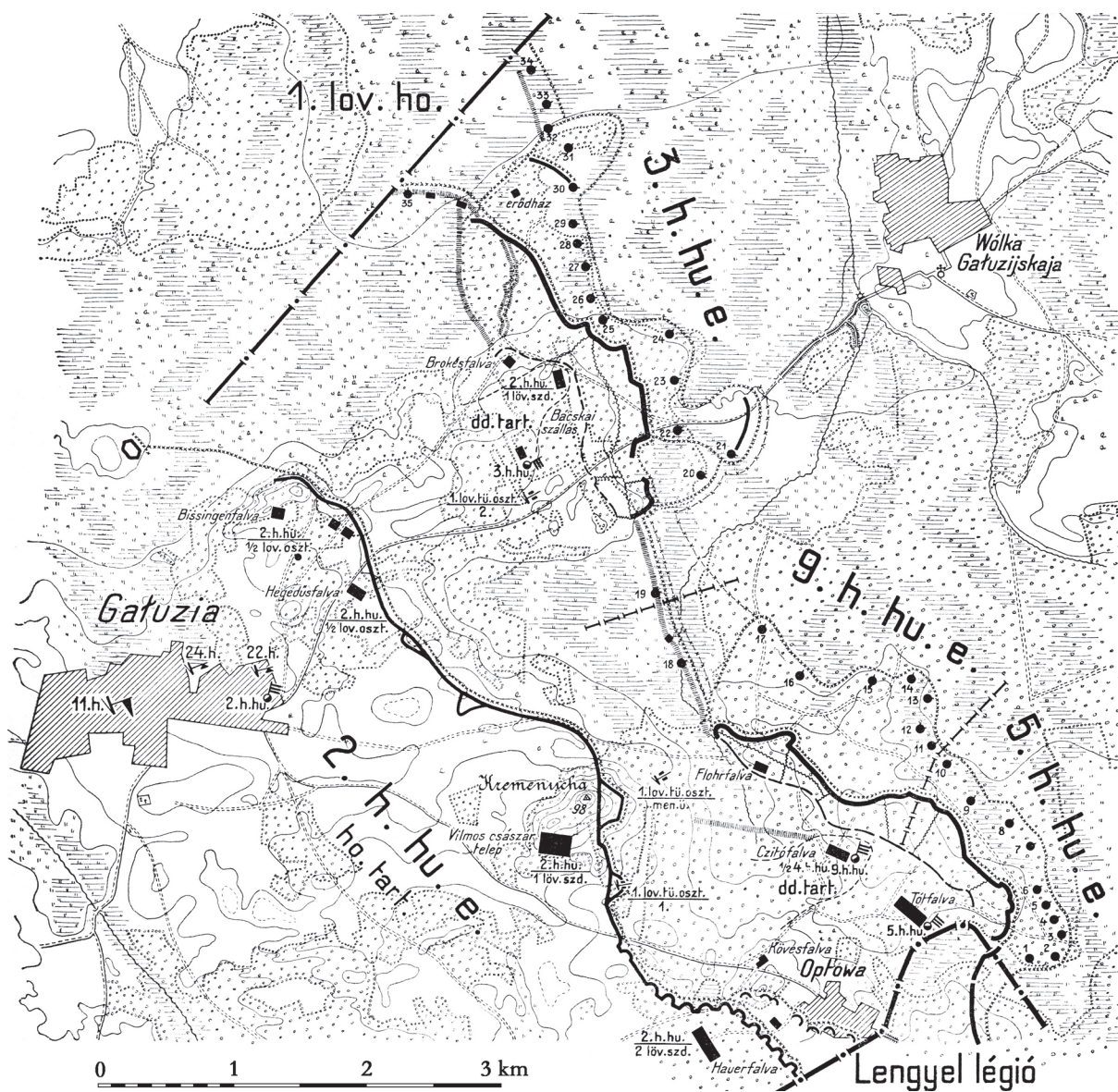
⁸² Lubienski János, gróf (Halnice /Galícia/, 1862. – Sopron, 1921.) nyugalmazott altábornagy. 1916-ban a zalaegerszegi 23. honvéd lovasdandár parancsnoka ezredesi rangban. Ehhez a dandárhoz a magyar királyi zalaegerszegi 6. és a magyar királyi pápai 7. honvédhuszár ezred tartozott.

⁸³ Ujfalussy Gábor, ujfalusi (Nyírmihálydi, 1877. – Budapest, 1945.) nyugalmazott altábornagy. 1915–1916-ban előbb a 2., majd az 5. honvédhuszár ezredben szolgált. 1916-ban soron kívül őrmaggyá léptették elő.

⁸⁴ Rakovszky Jenő, nagyrákói és kelemenfalvi (Kassa, 1876. – ?, 1951.) nyugalmazott ezredes, 1916-ban a 4. honvédhuszár ezredben szolgált századosként. Orosz fogságba esett 1916. július 6-án.

⁸⁵ Szinay István százados a 2. honvédhuszár ezredben.

⁸⁶ Pintér István hadnagy a 2. honvédhuszár ezredben.

10. kép

A 11. honvéd lovashadosztály állásai Galuziánál 1916. június elején (A VOLT 1935. 192–193. közti térkép alapján)

Fig. 10

Positions of the 11th Honved Cavalry Regiment at Galuzia at the beginning of June 1916 (after GÖRGEY 1935. map between pages 192–193)

V. 28.

Gömörnyvel és Brunhuberrel a lengyelekhez voltunk meghívva, a lengyel szabadságharc 150 és a 4. légionista ezred 1. éves fennállásának ünnepére. A fényes ünnepségen ott voltak a lengyel vezetőemberek Bandrowszky⁸⁷ lebergi hercegérsek és Lubomirszky hercegtől kezdve valamennyien.

⁸⁷ Bandrowszky érsekről, Lubomirszky hercegről, Puhalszky tábornokról nem rendelkezünk adatokkal.

Ott volt a 6 légionista ezred tisztikara nagy része is Puhalszky tábornokkal és Pilsudszky⁸⁸ ezredessel az élén. Mi hárman voltunk csak magyarok, német vagy osztrák pedig egy sem. Hogy dikcióz-
tak, hogy lelkesedtek a szabad Lengyelországért! Sok rokon vonás van köztük és köztünk, magyarok
között. Szimpatikus kedves nép.

Mikor elhozattam dalárdámat és a lengyel himnuszt énekeltettem nekik, úgy elérzékenyed-
tek, hogy könnyeztek belé. Jellemző rájuk, hogy himnuszuk után megöleltek és azt mondták 'mi len-
gyelek és magyarok megyünk még együtt a német ellen'.

V. 29.

Elhurcolkodtunk Tótfalváról, átvettem a szélső jobb szárnyállást. Az állás nagyszerűen ki
van építve, minden nagyon jó. Hiába, mégis itt, az első vonalban legjobb lenni.

V. 30.

Védőjének kért fel egy emberem, azért bent voltam Galuzián, hadbírói tárgyaláson. Védel-
mem úgy sikerült, hogy a legenyhébb büntetést, 1 hónapot kapott a delikvens.

Mire visszaértem, Brokést találtam állásomban, akivel mindent tüzetesen megvizsgáltunk.
Még a tábori őrs vonalat is bejárta velem. Nagyon jó hely ez, örülök, hogy idekerültem.

Az legkevésbé sem izgat, hogy a hadosztály harcvonalán az én állásom van legközelebb a
muszkához (10. kép). Igaz, hogy egy századnak kissé hosszú az állás, de nagyon erősen van kiépít-
ve és technikailag is jól van felszerelve. A géppuskákon kívül van egy régi mintájú 8 centis ágyú,
aknavetőm és két villanyos fényszóróm is. A jobb szárnyam érzékeny kissé, mert köztem és szom-
szédom, a lengyel légió között egy 700 lépéses mocsár van, ami nincsen kiépítve és csak két koffer
állásom van rajta. A mocsár meg úgy ki van száradva, hogy lovaimnak most onnan kaszáltatom a
szénát. No de nem baj! Jók a drójtaink, megvédjük mi a mocsarat is. Legénységi házaink is jók, az
enyém pláne palota, fával és földdel kiépített gránátmentes kolosszus. Előtte lócák vannak, az a ki-
oszk.⁸⁹ Két nagy gránátmentes fedezék is van, ahová erős ágyúzásnál a századot biztonságba lehet
helyezni. Szóval nagyon elégedettek vagyunk.

VI. 1.

A légiónál 3 muszka század próbálkozott az éjjel. Hajnalban pedig, nagy zúgással 8 ellen-
séges repülőgép kóválygott felettünk. Összes ütegeink lőtték, a légió, meg én pedig géppuskáztuk, de
azok mégis ledobták bombáikat. Isti karabéllyal lövöldözött rájuk, azért azzal hecceltük, hogy kézi-
gránáttal akarta ledobni a repülőgépeket.

Nemsokára 5 saját gépünk szállott fel Kowelből, de a muszkáé akkorra már el is ment. Va-
lami komolyabb dolog készülhet, mert ennyi muszka gép még soha sem jött erre.

VI. 2.

Jó dolga van Istinek, ma ment haza szabadságra. Hazaküldtem vele egy itten festett képe-
met, és az eddigi naplóm is.

VI. 3.

Emléktárgyképen, tegnap 40x25 centis ezüst dobozban, egy arany vaskoronarendet adtunk
át Gömör Árpádnak. A doboz oldalára aláírásaink voltak begravírozva.

VI. 4.

Végleg feloszlott a lövészosztály és századommal ismét az 5. honvédhuszár ezred kötelékébe
léptem. Szólóban maradtam itt századommal, mégpedig géppuskák nélkül, mert hajnalban a csibész

⁸⁸ Pilsudski, Józef, Klemens (Zulów, 1867. – Varsó, 1935.) lengyel államférfi, tábornagy, a XX. századi Lengyelország egyik
megteremtője, a Második Lengyel Köztársaság első államfője. A világháború kitörése után az osztrák-magyar oldalon har-
coló Lengyel légió parancsnoka ezredesi rangban (lásd 8. jegyzet!).

⁸⁹ Kioszk – szabadtéri vendéglátó hely.

39. géppuskások⁹⁰ szó nélkül elmentek, új beosztási helyükre. Telefonáltam, sürgönyöztem mindenfelé, de csak délután tudtam géppuskákat kapni. Jól néztem volna ki, ha a muszkának eszébe jutott volna támadni! Pedig délen valami nagy dolog van. Hajnal óta szakadatlanul hangzik az igen erős ágyúzás. A nehéz ágyúk szava úgy hangzik ide, mint a szünet nélküli távoli mennydörgés. Lehet ide vagy 60-70 kilométerre. Kutya dolog lehet ilyen pergőtűzet kiállani.⁹¹

Délután megérkezett az 5. ezred. A muszka tüzéség srappnellet mindjárt üdvözölte is őket. Új osztályparancsnokom, a 8. ezredtől ide helyezett Smitt Frici,⁹² ugyancsak őszintén mutatkozott be. Még szép tőle, hogy nem nagyképűsködik, mert 1914. IX. óta géppuskás tanár volt Bruckban. Mikor estefelé kint volt nálam ezt mondta: 'Mondd már mit csináljak, ha téged támad a muszka, mert én ehhez hatökör vagyok!?' Mondtam, hogy akkor ne avatkozzon semmibe, üljön szépen Tótfalván és hagyjon engem nyugodtan intézkedni. No nem is fog ő sok vizet zavarni.

Estefelé erősebb volt itt is az ágyúzás mint rendszeren és állásomba is bevágott pár lövedék."

Máriássy László huszár főhadnagy naplójának további részében az 5. honvédhuszár ezred Bruszilov-offenzíva idején vívott harcait és fogságba esésének körülményeit írja le.

Irodalom

BENE 2014.

Bene János: Stojanow. A kassai 5. honvédhuszár ezred (nyíregyházi) II. osztályának tűzkeresztsége 1914. augusztus 15-én. [Stojanow. Battle baptism of the 2nd Class (of Nyíregyháza) of the Kassa 5th Honvéd Hussar Regiment on August 15th, 1914.] *NyJAMÉ* LVI. 2014. 283–291.

REÉ 1936.

A magyar huszár. A magyar lovaskatona ezer évének története. Szerk. Ajtay Endre – Péczely László – Reé László. Reé László Könyvkiadó és Terjesztő, Budapest 1936.

A VOLT 1935.

A volt m. kir. kassai 5. honvéd-huszárezred története 1868-tól 1918-ig. Szerk. vitéz Görgey Miklós. Held Nyomda, Budapest 1935.

MÁRIÁSSY

Márkus- és batizfalvi Máriássy László: Háborús naplóm I–II. A Magyar Huszár Alapítvány Irrattára, Nyíregyháza.

BENE János

Jósa András Múzeum

H–4401 Nyíregyháza

Pf. 57

e-mail: benejan@jam.nyirbone.hu

⁹⁰ A császári és királyi debreceni 39. gyalogezred géppuskásai.

⁹¹ Ezen a napon indult meg a 11. honvéd lovashadosztálytól jóval délebbre, a Luck melletti Olykánál (Olika), az orosz támadás, a Bruszilov-offenzíva.

⁹² Schmidt Frigyes százados, 1915. március 13-tól a 11. honvéd lovashadosztály III. lövésosztályának, majd az 5. honvédhuszár ezred I. osztályának parancsnoka. Fogságba esett 1916. július 6-án.

Nyíregyháza Hussars in the First World War

Static battles in 1915–1916

We publish a 1915–1916 detail from the war diary of László Máriássy, lieutenant of the Kassa (Košice) 5th Hussar Regiment, from November 20th 1915, the day when he recovered from his illness and joined his regiment on June 4th 1916, the day when the Russian counter attack, the Brusilov Offensive started. The regiment spent this period in the Pripyat Marshes, on the territories west of Galuzia. This was the classical period of trench warfare, when the opposing forces built strong positions, digging field fortifications which were able to resist even artillery missiles; made dense entanglements of barbed wire and mine fields in front of trenches. Opposing sides mutually disturbed the enemy opposite them by patrolling the main aim of which was to get prisoners. Lieutenant Máriássy reported about all these in details in his diary. He also specified on the Easter events of the second war year, when opposing sides spent the holy days visiting each other and having friendly chats, hosting each other in peace. Of course, the war continued and in the summer of 1916, during the battles of the great Russian counter attack, the Brusilov Offensive, Máriássy was taken as prisoner by the Russians together with the commander of the 5th Hussar Regiment.

János BENE

Jósa András Museum

H-4401 Nyíregyháza

Pf. 57

e-mail: benejan@jam.nyirbone.hu